

ЧАА БАЗЫМНАРЖЕ

(Культура ажилдакчыларынын актив хуралы)

РСФСР-нин Культура министрствозунун харымсалгалыг ажилдакчылары, тускай эртемнигилери составтыг комиссия барып, ийи недела дургузунда бистин республиканын культура амыдыралы-биле таныжып, хыналданы кылган. Ол комиссиянын ажилынын туннелинге хамаарыштыр республиканын культура ажилдакчыларынын активини хуралы Кызылга болуп эртен. Актив хуралыга илеткели комиссиянын ууртукчузу, РСФСР-нин Культура министрствозунун бөредилге черлеринин болгаш кадрлар талазы-биле кол эртеледиги начальнигини ораакчызы А. К. Тыщенко кылган.

Комиссия культура албан болгаш өөредилге черлеринин, библиотекаларынын, чогаадкчы эвилелдеринин, коллективтеринин ажил-амыдыралы-биле танышкан. Республиканын чедир районнарында чедип, төөгү талазы-биле кыска хуусада Совет Тыва культура тургузушкунунга канчаар-даа аажок херин базымнары кылганын көрүп бүзүредивис дээрин илеткели чугаалаан. Оон тодаргай чижээге, профессионал коллективтерден аңгыда, 146 клуб, 300 библиотекка, уругларның 19 музыка школалары республикада барып чугаалаарга-ла четир, Культура шугумунда ажилдап турар 900 кадрларын 146-чы дээди, 394 ийи тускай ортумак эртемниг болуп турар. Улусчу талантыларын аразындаа зона керүдөлдеринин лауреатарынын саны чыл келген тудум-на көвүтөп турар. Бо бүгү ленинни национал политиканын ачындаа биче-буурай кижилерини культуразынын палкын хөгжүдүлгенин бадыткап турар дээрин илеткели демдегелзэн.

Чедип адынткан улус-улус чедимшиктер-биле чергелештир республиканын культура амыдыралында ам-даа шийир-плетинмей, чедип кылдырмай турар айтырлары ук комиссиянын кезигүүнери эскерген.

Тыва АССР-ниң Кудурун министрствозу кедээ клубтар-же кошмак кичээлери салып турар. Чамдык клубтарда байдал эртен чылгы денелден дорайган, оларын септелгези, кыска белеткел, шимеде-дерилден багай. Клуб ажилдакчылары чүгө байырлаалар уткуштур ажал чорудар, амгы уеини негелделеринге дүштүр ажилдап турары четпес. Улусчу чогаадкыларын аяны-бүрү хевирлеринин бөлүмүнери ажилдап турар культура одагалары эвээш. Ол ышкам культураның муракчы кижилеринин арга-дуржулгазын негелдешпей турар.

Туранын, Кызыл-Мажалыктын Культура бажынарындан аңгыда, көскү агитацияны, шимеде-дерилден өккү кылган культура одагалары чок болуп турар. Бо ажилга чүрүкчүлөрүн, уран чүүү үчилтешинин чурулга салбырынын сүргүлдеринин күжүн чөп ажылааган келген. Ол ышкам чамдык клубтарда күш-ажылдың салгалта-чуруму чогуур негелдеге дүштүр турарына эштепкел болбас.

Чамдык библиотекалар кыска багай белеткенген. Оон чижээге Самгаддагы район библиотеканын хамаарыштыр болуп. Библиотекаларда оон фондусу өзү-дээ турза, номчулуктарынын саны эвээш. Хей-хой номнар номчулуктар холунда үр уде туруп турар. Зона болгаш район ужу-дузалыг 28 библиотекаларда чүгө 7 номчулга заллары бар. А республиканын А. С. Пушкин аттыг библиотекасын безин 40 тускай эртемнигилер, 11 тускай килдистер, 400 мун оон фондусу, 9 мун номчулуктуг хирезинде, дорт аңгы бичи бажынарыда сымарлажып турар. Оон кедээ ажал-агыл литература-ларын килдизинде 25 мун ном аваа-ла шыгжада чыдып турар. Ол ышкам байла-ла библиотекаларда тыва болгаш уруглар чогаалының номнары ховар, Эрииниң Бай-Дог, Булун-Бажы кедээ библиотекалары уруглар литературазын сазып алгырында чүгө 2-3 рубль үндүрүп турарын чижекке алгырга-ла, библиотекаларын уруглар номнарын немей кийрип ал турарынын байдалы илден.

Республикада уругларның 19 музыка школалары бар. Ында кичээлдер чүгө баян болгаш фортепианога эртип турар. Чамдык черлерде хөгжүм херекселерини хон кийрибээн. Музыка школаларында национал хөгжүм херекселерини өрөөн-мейи турары шын эвээ. Ол ышкам ук школаларда өөредилге-нини мынары сула, өрөөникчилерини, школанын каар чоруктары хей болуп турар-биле канчал-даа эштепшес ужуру-луг. Оон аңгыда школаларын чамыга чурулга салбырларын ажалдыр күзөңгит. Чүгө дээрге бүдүн республикага уругларын чангыс чурулга школалары турары — уран чурулгада сүндүлүгүн өстүрерини чедипшес.

Хөгжүм-ши театрынын болгаш филармониянын артистериниң мергеилиги бедиринде доктаамал кичээлери салып, чаа кадрларын ой-шаанда белеткеп ап, репертуарларын байындарын эржек чугулазын илеткели демдегелзэн. Эч мыагы театрынын бо хүндерде байдалы ылдыт-ла көңүч мактанчыг эвээ. Авторларга чаа шийерини чыгыт-пай, техниктиг ажилдакчыларын мергеилинге кичээл-гей салбайн турар. Чаа театрже шийеринин бетинде коллективке болгаш көрүкчүлүк-биле эвээ хей ажилдарын чорудары амыдырал негел келген.

Республиканын чүрүкчүлүгүн ажилдарына таарымчалыг мастерскаяны тудары эржек чугула. Ол ышкам чүрүкчүлүк дөлгөр галерея баа алаан херек. Музейде хей сангы уран чурулганын ажилдары дегеле залдары чогу-биле үрелип турар. Оон аңгыда музейин ам туруп турар бажы-нын бичи болгашын 26 мун экспонаттарынын чүгө 3 мунун анаа келген кижилер көөр аргалыг бооп турар.

Илеткели кол кичээленин культура шугумунга ажил-даар кадрларын белеткээринче угландырган. Борта ам-даа 600 специалистер херек.

Уран чүүү үчилтешин 300 амыг сүргүлдерини доостур-ган-даа болза, бо хүндерде ук үчилтешке өөредилге-кижизилдегил ажал чогуур негелдеге чедир тургузугамаан. Уран сийбилтенин, сытып, каргыраанын улусчу мастерле-рини деткип, мергидер салбырлар ам-даа ажиттычмаан. Анык композиторларын белеткеп өстүрер ажал чорбайн турар. Музыка талазы-биле национал кадрларын белетке-лине үчилтешке чогуур сазып салбайн турар. Ук үчилтеш-нин доостукчуларын республика иштинге ажилдап арты-рып аларын, уругларын музыка школаларына дуза че-дирерин үчилтешиниң дирекциясы чедип алары күзөңгит.

Актив хуралыга Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлели-нин Даргазынын ораакчызы Н. С. Шойгу, культура мини-стри М. С. Хомушук, Каа-Хем райүүкүмүмунуң даргазынын ораакчызы П. Г. Самороков, композитор А. Б. Чыргал-оол, чогаалчы С. А. Сарыг-оол, чүрүкчү С. Н. Лаңзы, Кызыл хоорайнын культура ажилдакчыны эртелекчи Э. Х. Хай-монов, уран чүүү үчилтешинин өөредилге эртелекчи В. В. Нагорный, Улусчу чогаалдык бажынының директору С. И. Сиорык, республиканын А. С. Пушкин аттыг библи-отеканын директору А. А. Давыдова олар санал берген-вер. Илерээн четпестериниң чайлаарында чүгү-даа мурнай культура ажилдакчыларынын, чер-черде партия-совет орган-нарын кижилеги, бот-идеги эржек чугула дээрин санал берген эштер демдегелзэн. В. СЕРЕН-ООЛ.

Салгакчыларны өөредир

Тыяның даш чоңукчу уран-шеверлериниң амыгы чүгө бистин чүрүвүстэ эвээ, даштыгыда база сүрүлгелер. Тыва уран-шеверлериниң даш-биле чүү-бүрү хевириниң ылыглар-ын уран-шевер болгаш чурумалдыг узамы-биле көрүкчү-лерин магадлап турар.

Республиканың Улусчу чогаалдык бажыны уран чурулга-нын студиясында бот-өөредилге-биле өөренип кырипни чар-лаан. Студиянын сорулгазы болза, анык оодарын бол-гаш уругларын улусчу уран чурулгазынын мергеилинге өөредип, оларын хоочуннарын салгакчылар болдурамы. Анык чоңукчуларын өөредилгенин чоңукчу-чурукчу Нина Вениаминовна Игнатова удурут.

ДЕЛЕГЕЙ. БО ХУННЕРДЕ

Делегей парлагазының кол темалары

Москвада совет-япон чугааламышкынар эгелер берген болгаш Япониянын Премьер-Министри К. Такакага алаар кылдыр Кремльге болган эртенги шайлагга СЭНП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев сөс ап чүве чугаалаан. Делегей парлагазының бижи турар кол чүүл ол болу берген.

Англияның «Морнинг стар» солуну Совет Эвилели биле Япониянын аразында тайбың керээзин чарарынын чугула-зын айткан. Ындыг керээ ийи чурттуң аразында харылааларын улам бымыг үндешиниң болдурап деп, солун демдегелзэн.

Совет болгаш япон уауру-тукчуларын аразында чугааламышкынар ажил-иш-чи өзү-биле, чаагай сагыш-сеткилди эртип турар деп, япон «Асахата» солун дем-дегелзэн.

Солуннар Чоокку Чөөн чүк-те дайын чорудулгаларына холбаштырган хей сангы ма-териалдарын парлап турар. Хей сангыг чөгээлери кы-лып келген соонда Чоокку Чөөн чүкче эжелекчи база бир дайын чорудулгаларын Израил-дин калбары бергенни деп-шылгелгил хей-ниити буруу шалп турар.

Солуннар Чоокку Чөөн чүк-те байдалын дугайында Со-вет чазактыг меделелин пар-лааш, «Совет Эвилели Изра-ильдин 1967 чылда эжелеп алганы бүгү чарлерин хос-таар дугайында араб ку-

Чугаалажып турар айты-рыларны чаагай сеткил-са-гыштыг үнелеп турары СЭНП ТК-нын Чингине секретары-нын чугаазында билдинген. Япон төлөөлөрүн сагыш-се-тилинге ол чаагай салдарыг болган деп, «Майнити» солун бижизин. «Л. И. Брежневтиң чугаазын үндешин кылдыр үнелеп болур» деп, ол солун меделгелзэн.

Совет-япон чаагай ном-а-хелбээ харылааларыны бы-жыгларын болгаш тайбың-нын эрге-амыктарын барым-даалааш, Совет Эвилели ийи чурттуң аразында чөрүлзэ-лериниң чоорту эвээжээрин, чепчээренигелгил болурун калбартырын күзеп турар деп, СЭНП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежневтиң чугаалаанын Францияның «Фигаро» болгаш «Экз» со-луннары онзап демдегелзэн.

рүчелериниң чептүг негелде-лерин шийтпирлиг деткип тур-ар» деп ында чугаалаанын онзап демдегелп турар.

Чоокку Чөөн чүкче хан та-гуушкунуң уктуруунда хан та-гуушкунга бүрүнү-биле Изра-ильге онаажып деп, Малай-зияның «Берита харин» со-луну редакция чүүлүгүн би-жизин. Тель-Авивтин эжелек-чи чүтүлүдүн империалист-белутир күтүп турар, ол чүгө аңаа оргалгаш эжелек-чи дайын өскүдө берген деп, ук солун демдегелзэн.

(СЭТА).

Найыралдың аян-чорун

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). ГСЧП ТК-нын Бирги секретары Эрх Хонеккерге баштаган ГДР-нин партия-чазак төлөөлери МАРН ТК-нын болгаш МАР-нын чазанын чалаанын өзү-аар октябрь 10-да ында албанын аян-чорун кылып чед берген.

МАРН ТК-нын Бирги секретары, МАР-нын Министрлер Че-вүлелиниң Даргазы Ю. Цеденбал болгаш МАР-нын болгаш МАР-нын өске-даа уурутукчулары, найсмылдың ажилчы чоннарының төлөөлелери ГДР-ден аалчыларын аэропорт-тан уткуп алган.

КОЛ АССАМБЛЕЯДА

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Сирия-га болгаш Египетке удуур Израиль Чоокку Чөөн чүк-те дайын чорудулгаларын өскү-күткен. Ында байдалдың дугайында айтырып тугаала-жыр дооп, КНО-нун Кол Ассамблеяның XXVIII сессия-зы болуун чогуу ажилып ара соксаткан.

Кол Ассамблеянын сессия-зының октябрь 9-та эртенги хуралыга Сириянын даш-тыкы херектер министриниң ораакчызы Закария Исмаил даштыкы чугаалаан. Ок-тябрь 6-да Израильдин хал-даашкы кылганын делегат-тарга ол дыңнаткан. Ол хал-даашкыны баш бурунгар бе-леткөө. Израиль дайын чорудулгаларын өскүткөө, араб девиэскерлериниң катан эжелеп алмасап турар. Сирияны чепсектиг күштери халдакчы-га удуур дайын чорудуп тур-гаш, «боттарыны» камгала-ныр чөптүг эртенги ажилда-лар боткайдылар турар деп, ол чугаалаан. Сирияны уду-зу Сирияны девиэскерин Израильдин эжелерин сокса-лаан. Палестинаның араб дмр, Палестинаның араб дмр, удузунуң эртелегин камга-лаар дооп демескини турар деп, Сирияны даштыкы херектер министриниң ораак-чызы демдегелзэн.

Израильдин даштыкы херектер министр А. Зван ме-делгел кылдыр чөптөрдөй алган, конжамда араб күрү-недерин девиэскерлеринче Израильдин халдаанын хөр-зөп дооп, фактыларын бу-дудулар каярлааткынар кылдырн орадашкан.

Аймыл чок чорук Чөвүлелиниң Чоокку Чөөн чүк-та-лазы-биле 1967 чылда үндүр-ген резолюциязын болгаш КНО-нун өске-даа шийтпир-ленин күсүдеринден ойталап турар Израильдин эжелекчи политиканын Египеттин даш-тыкы херектер министр За-Зайит бодуну меделгелзеге-ге сойгалаан. Израильдин халдаашкыны Тель-Авивтиң өжөгөр чорудуп турар эже-лекчи политиканын үргүтү-лөзүн бооп турар деп, ол чү-дөөлөзү Чоокку Чөөн чүк-те политиктиг тайбын таарым-чалыгың кара чангыс үн-дешин эжелектер араб чер-лерден израиль шериглери бүрүн болгаш чугаа чок үндү-рери болуп деп, Египеттин даштыкы херектер министри демдегелзэн. Израильдин на-рал дайымзрак халдаашкы кылганын Египеттин уду-зун ойтур шавар болган шавар турар египет девиэ-скерлерин хосаар шийтпир-лиин ол меделгелзэн.

Чилиниң хоорайларында ок-боо даажы үргүлзүлгелерин. Шериг эрге-чазырганын кылып турар хангы үргүлзүлгелериниң өлүм-чидим улам көвүлөп турар. Квартал санынче үймээниң аг-шериглер кадыг-дошкуну-биле шаан хадап турар. Чексектиг ордукчулар Чилиниң патриоттарын туткан на черинге шаажы-лап, чиганген не кижилерин шүтүзүп тудуп хоругдан, буза шаажышкынарын кылып турарлар. Сантьягонун кудумчу-ларында одагар хан турар: солдаттар-нын ном-дестерлерин өрттөдүп турары о-дур. Коргон кижилериниң чугаалап тур-ары-биле аларга, ол гитлерин Германия-га нациянын үзөңгө дыка домей бооп турар.

ЧУРКТА: Сантьягонун кудумчу-ларында одагар.

АФН—СЭТА-нын телефотозу.

ЯКП ТК-ның 1970 чылдан бээр ор-ганизация келген ууусу университет-хевирин чайгы курстары япон кижилер-ниң уугу согуургалын болдуруп турар.

Марксизм-ленинизм, эртемниг соци-ализмниң теориязынын, чурттуң ком-

мунистг партиязынын тогузунуң дуга-йында лекцияларын чыл келген тудум-на, улам хей кыжы дыңап турар.

ЧУРКТА: курстарын дыңаакчылары лекция аразының чазарынын үзөңгө. Ажапан Пресс—СЭТА-ның фотозу.

ШЫННЫГ ДЕМИСЕЛГЕ ДЕТИМЧЕ

Израильдин чаа агрессивияг ойтур шавар даш кымамак-кай, тулчушкуннарын кылып турар Египеттиң болгаш Си-рияны шийиң демиселли араб чурттарын уластары бол-гаш уаурутукчулары шийтпирлиг-биле деткип турарынын дугайын меделгелзэн.

АДЕН. Сионистиг агрессив-га удуур демиселли чорудуп, эжелеттирген араб девиэскер-лерин хосаарында ажил-иш-чи даш «Имен улус» де-мократтиг Республиканың ча-гаалар чоруткан. Чоокку Чөөн чүкче амгы бодушунуң — Израильдин агрессивия поли-тиказынын дорт түдөлү бо-луп, ол ала айымдыг бооп турарын меделгелзэн.

Чоокку Чөөн чүкче аймы-дыг байдалдың бүгү хары-салга эжелекчи политиканы чорудуп турар Израильге оваажырын алжир күрөөнүн баштыгынын КНО-нун Чингине секретарыга чоруткан оон өскө бир чазанында айтп турар.

МОГАДИШО. Египеттиң болгаш Сирияны уластары-нын израиль эжелекчилерге удуур шийиң демиселли Со-мали Демократтиг Респуб-лика бодушун даш деткип, анаа эл-сеткил каттыштыргала-ны илередип турар. Сома-ли Демократтиг Республиканы Дадя Революстуг Чөвүлели-нин президентини Мохамед Сиад Барревин чазаламда ол дугайын меделгелзэн.

КУВЕЙТ. Кувейттиң эмири Шейх Сабах ас-Салам ас-Са-бахтиң ЕАР-ның прези-

дентин А. Садатна болгаш САР-ның президентин Х. Асадин адында чоруткан ча-гааларында Израильдин чаа агрессивияга удуур египет болгаш сирий уластарынын демиселлиг эл-сеткил кат-тыштыргалазын илередип турар.

ДАКА. Баяндаш Улус Республиканы премьер-министр Мулжибур Рахман ЕАР-ның президентин А. Садатна болгаш САР-ның президентин Х. Асадин би-жик чоруткан. Израильдин чаа агрессивия буруудалып, Бангладештин улазунуң араб чурттар уластары-биле эл-сеткил каттыштыргалазын илереткен.

КАИР. Азияны болгаш Африканы уластарынын эл-сеткил каттыштыргалазын организациязын (ААЭЭКО) Египеттиң болгаш Сирияны шийиң демиселли шийтпир-лиг-биле деткип турар деп оон Доктаамал секретари-дын калбак хуралына Чингине секретары Юсеф ас-Сабан меделгелзэн.

Азия болгаш Африка чурт-тарының хей-ниити изра-иль шериглери оларын эжелеп алган девиэскерлер-ден доп-дорал үндүрери даш демиселли турарын айткан меделгелзэн хурал кырыкчылары чангыс үн-би-ле хулап алганын.

(СЭТА).

БАЙЫРЛЫГ ХУРАЛ

Варшава керээзиниң кир-жикчилери күрүлелерин Каттышкан Чексектиг Кү-дтериниң Азияныг - октябрь 9-та байырлыг хурал бол-ган. Хуралды Польша шериг-ниң 30 чыл оонга тура-кааткан.

ПУР-нун Министрлер Че-вүлелиниң Даргазынын ор-закчызы, адалдыг юбилей-ниң байыратыныг кире-п-деш Польша Улус Респуб-ликаның Москвада келген де-легацияны баштап чоруп К. Ольшевский хуралга кел-ген.

Варшава керээзиниң кир-жикчилери күрүлелерин Каттышкан Чексектиг Кү-дтериниң кол командачы-зы, Совет Эвилелиниң Мар-шалы И. И. Якубовский ба-йырлыг хуралды ажилдап ту-ра, байырлыг таарыштыр польша улуска болгаш Польшаның Чексектиг Күдтериниң дайышчыларына чурек-тин ханымдан ийи байыр чедирген.

Каттышкан Чексектиг Күдтериниң штаб начальни-гиниң ораакчызы вице-ад-мирал З. Студзинский Польша шеригниң 30 чыл оонун дугайында илетке-ли кылган.

Чаңгыс эптиг чүүдүзүңгөн

СОФИЯ. (СЭТА). Болгария-нын коммунистг партиязы биле Совет Эвилелиниң коммунистг партиязынын ак-цияма калба ажилдакчыла-зын, болгар-совет найырла-улам быжыгалары болгаш улустун национал болгаш интернационалыг хулапте-ди, БКП-нин, оон кезигүү бүдүдешиниң, бүгү болгар со-циалистг күрөөнүн эң чү-дүзү сорулгазы деп, БКП ТК-нын пленумунга турса-кааткан мурунку чүүдүзү «Работническо дело» солун демдегелзэн. Ук пленум СЭНП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежневтиң Болгария-га чорашынын түндүглерин чугаалашкан.

БКП ТК-нын пленумунга үндүргөн шийтпирлиг чуртун бүгү коммунистг болгаш ажилчы чоннары бедел-биле үнелеп, СЭНП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Бре-жневтиң аян-чоруну, БКП ТК-нын Политбюро-биле, БКП ТК-нын Бирги секретары Т. Живков-биле оон чугаала-жымшыкнарын ачылыг бол-гар-совет найырлады быжы-лап, улам ханымдагы дика-ла уауг ужу-дузун дээрин демдегелзэн турар деп, солун бижизин.

ЯКП ТК-ның пленуму

ТОКИО. (СЭТА). Октябрь 6-дан 8-ке чедир Токиога Япониянын Коммунистг партиязынын ТК-зының пле-нуму эртен. ЯКП-ның XII съездинге белетке-биле холбашкан айтырларын пленумга чугаалашкан. Съездиниң ажиттыкнары бо чылдың ноябрь 14-те бо-лур деп доктааткан.

Партия тургузушкунуң, массалыг шийткешинин ор-ганизациязынын болгаш согуудага белеткенниң айтырларын калазы-биле съездине ЯКП ТК-ның плет-келини төлөөлелин Япония-нын Компартиязынын ТК-зынын Президиум дарга-зы К. Минамото пленумга илеткел. Демократтиг эл-лешкен чазак тургу-зуга айтырып талаш-биле ук партиянын программаның төлөөлелин ЯКП ТК-нын Президиум кезигүү К. Уэда илеткел.

Аймыл чок чорук Чөвүлелиниң хуралында

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Аймыл чок чорук Чөвүлелиниң Чоокку Чөөн чүк-те бай-дал чугаалажыр даш чымыдырган хура-лы Нью-Йоркта үргүлзүлөп турар. «Тала-лар амгы дайын чорудулгалары эгелзек-турда эзелеп турган турмуштары дедир-денени деп, АКШ-тын төлөөлелерини са-налдаан. Египеттин даштыкы херектер министри за-Зайит ол санады шүгүмчү-лөөн. Оон чугаалаанын өзү-аар аларга, ук санал Израильдин эжелеп алганы араб черлерин эжелетке тургузаарын монжы-дер сорулгагы. Чаалажырын сокса-ларын болгаш 1967 чылдың июнда болган эжелекчи халдаашкынын мурунда тур-ган АКШ санаалаларына, херектин ужу-ру оон бир яны болган тургай эртик деп, ол чугаалаан. Англиянын төлөөлелерин Чоокку Чөөн чүк-те чалажырын сокса-ларынче болгаш «кризист шийтпирлээр

сорулгагы дипломатия ажил-чорудула-зын күштүдирер» деп саналаан. Чоокку Чөөн чүк-те өскелериниң чер-лерин эжелеп алган Израиль-биле эжелек-чи дайынын аягында таарышкы-нарын — араб күрөөлөрүн аразында дайын бооп турар. Араб күрөөлөр ботта-рынын черлерин эгидин алмасап турар болгаш деп, ССР-нин КНО-да доктаамал төлөөлөлөрүн Я. А. Малин меделгелзэн. Эжелектер араб девиэскерлерден израиль шериглери үндүрер дугайында айтыр-нын шийтпирлээрин ол байдалдан ушту-нарын арзам кылдыр көрөс чогуур деп, ол демдегелзэн. Я. А. Малин чугаа-зынын түндүгү Чоокку Чөөн чүк-те байдалга холбаштыр Совет чазактын ме-делгелсин номчуп дыңнаткан. Аймыл чок чорук Чөвүлелиниң хуралын сок-саарлааткан. Оон болур хуун доктаа-наан.

Чедимшиниң аян-чорук

БЕЛГРАД. (СЭТА). РСФСР-нин алаарыг коллектив, Ленинградтын күрүн филар-мониянын үлөргөж сым-фония оркестри делегациян Белградта артич турар хөг-жүм фестивалыга үлүг че-димшиниң ойнаан. Оон ой-

наарын көөрүн күзөөннөр концерттин артич турар чери Коларчев университетинин залында сынышпайн турар. Ленинград хөгжүкчүлери-нин Угловскага төс ху-йнап келген үзөңгө дүргү-

аанда оларын сөөлү көргү-зүт ол болган. Олар Загребке, Люблянка, Мариборга болгаш чурттуң өске-даа хоорайла-рында база концерттер үндүр-гөн. Концерттер шүтү көп-чүг чедимшиниң эркен.

РЕВОЛЮСЧУ, ДАЙЫНЧЫ, КУШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР

УТТУНДУРБАС НАЙЫРАЛ

АРТИСТЕР ХАКАСИЯДА

Республиканын хөгжүм-ши театрынын орус бөлүмү артисттер чоңуу чыгарла бистин кожаларыны акы дунма областарга аалап чедип, тула театрынын там- дык репертуарларын оңуктеге таныштырары чаңыл апарган.

Бистин театрынын «Кадимдар болган гусарлар» деп хөг- жумүт шикши бо хунерде Хакас автономнуг областын ажил-пичилер көрүп турар. Ол шикде Тыва АССР-нин ал- зарыгы артыл Л. Котов, артистер Б. Терехов, Г. Токс, Г. Шатрова, Л. Гомой, Е. Шапошников болган ескер-даа кыркын турар. Ул шикде областтын Богра, Шира, Оржон- никте районоларынын чоңу көрөсө. Ол шикде бистин артистеринис боттарынын үнүшүктүн Абаканнн телеви- дениеинин ак-көк экранына хаарлар.

БИСТИН КОРР.

„Шынын“ шериг-патриоттук үндүрүлгези №15 (21) ТАНКИСТ ЯКОВЛЕВ

Танкка өөредилге эрттирер чер дунекн чапкылдан малганталып калган. Ылчан- гап дайынчы машина механик-чолоча- ты арай деп чагиртил чораш.

— Атты-ла хун-дур! Мындыг орукка машина чорударына эки түнелди кижн канчап чедип алтыр боор—деп, танкчы- ларнын бирөөн чугаалаан.

— Бөгүн танкчыларын көңүч эки чору- дар ужурауу бис — деп, биче сержант Виктор Яковлев экинче чугаалаан, улам чылаан.— Ам өөредилге чылыны, түнел- ди болгай. Алган хүлээлгедеривистин, социалистг чарыжымыстың күсөлдө- леринин дугайында айтыры кижн бүгү- деин дүвүрчүр ужурауу. Уе дөргө ле- дир эгиттимес болгай. Бо хүшөр биске пилитирлиг, чүгө дөргө өөрөөн алган билт-мергелестини бадиткаар алаар бис.

Өөредилге удуруткучууну командалык чапкылаан үнесп. Мурунку шугуна биче сержант Виктор Яковлевтун танкчыз беген турган.

— Тулушукунче! Минуталар эртти эгел- деп, механик-чолоча машина балкаар олудун эзелкен. Приводеларын көргү- зүтүн хынап көргөш, өөредилге бегенин ол командиринге изеткис.

— Хөдөдирлер! деп дужалл үнгөн. Танкчылар ону дораш-на күсөдип ал- ганнар. Оон соопда «Бурнгаар» деп

команда-биле дайынчылар хан-шириккен- нер.

Биче сержант Яковлев машинанын бү- зүрелдиге чорудуп орган. Механик чолоча- ны дүргөн маң-биле баштайгы моондак- эстакададан шалпыкын эрте халыда бер- ген. Танкчылар ол моондакты эң-не берге моондактарынч бирөөн деп санаар. Бир эвес механик-чолоча ону шик эвес эртер болза, алаа багай дедикти салыр алаар. Оон хурунда база бир моондак. Эки өөредилгелг, танк башкаларына арга-дуржуганы шикээдин алган Яков- лев ону база-ла чингы-биле күсөткөн. Оон соонда ол он-он ылдыг моондактар- ын орук малган-баларын, шипаразын- ыг-даа болза «штраф» чокка эрттип, фи- нилке кымын-даа мурий кеген.

Биче сержант Виктор Яковлев кичээ- дин удуруткучуларга дайынчы далаал- ны күсөткенин изеткис. Удуруткучу танкчынын беким мергелестинин дайын- чылар мурунуга чаа-ла мактаан.

Моон мурунда «Кызыл тууду» эргел- динг туудугузу чораш, амгы хүшөрде Совет Армиянын тергинин, муракчы ме- ханик-чолоча Виктор Яковлев тораан Тываынче чапган келр кыска хууса- ылг шөлөөн шалналга алган.

Ю. САВОСТИН, офицер.

Омск хоорай.

1944 чылдын сентябрь эге- зинде Венгрияга пизг чай турган. Умань аттыг. Кызыл тукут. Богдан-Хмельницкий болган Кутузов орденнеринг тускай 25 дугаар танкы по- лугу Венгрия дөвискээринче ханчыл киргеш, немец-фа- шистерин бижыглангы ал- ганы хоорайын хостааш, оон барын сонгу таланын 7 км хире ырап кеген. Узун-узун дубтар, хадылар, шивилер үн- ген оймак черге доктап алды- ыс. Ында тарымал болган черлик аблоктар, грүпалар, кижн танывас еске-даа кат- тинмес бар болду.

Узун, кыска ыяштар бүтүн дүн-хүн шиктинде болуп эрт- тен тулушукунун ок, сна- ряд, бомбаларына узе шип- тырып-даа алган болза да- ылга кемдээн аскак-бертик кижилер ышкан кешээки сал- гынга оожум чайганынчаан, дайыннын хоралыг чоругуна карганган чүве дег шикейи- гин чайганын каап турганнар. Ол аразында бистен ырак эвесте совет шериг кезекте- рини үтөр-бооларын дааш- тыры, пулеметтарын, авто- маттарын узун, кыска тар- быдашкынары диниреп, дайыннары чыла шаап турары пден.

Бистер грузин националдыг сержант эжим Куртоваидзе- биле танкыларынысты док- тааткан, бичи дыштанал ор- бис. Сержант Куртоваидзе-

биле мезн найыралым Яссы- Бишиев операциянын му- рунда-ла эгелден. Ол мезн акн өнүгүм апарган. Узун, арга- ымаар, ыччала-лаа дегем хоректиг, дыдыраш сарыг ба- жыннын дүктери ол-бо талала- рынче үй-балай салбарара берилген чоругу, беким кы- рлан думчутуг, кирбей салгы, улуг төгерик сарыг карактар- ыг, 26 харлыг, үргүлчү ба- тактанып чоругу, сарыгма- маар ар-ле болгай. Ол «Т-34» деп танкынын механик-чоло- чызы. Оон хөраңде Билал- сыдыс орден, ийн дайын- чы медаль чайнап чоругу.

Мезн чугаамын динчлааш. Тыванын дагырын, Грузия- нын дагыры-биле дөмөйлөп магадаар. Узун-Хемнин күчү- дү агымын, оон шурап бадип чыдар ужаларын сонугураар. Бир эвес амгы-тынын арт- ымыза, дайын төне бөргө, се- ни сураглан чораш, Тывага ылаа-ла баар мен дээр кижн.

Ынчаар хөрежип олугу- вушта фашистерини хылыкты- самолеттары ыргак-сөөк дег хылыгынын келтиреш, ол-бо талаларынче бидываышаан, андарып-дүндерип чораш, пулеметтары-биле бисти тар- быдап, бомбаларын октагылап эгелди. Бистин чамдыктары- ыс «бодун камгалаанып ши- давас кижн дайынчы эвес» деп чүвени барымдаааш, ынчаары ол чүве ийкеле ка- ын-даа угже тивелдир боолай

Аалдап чораш

«Ак-Туру» совхозун ажалчы чоңырапта Тыванын ку- рупе филармониянын цирк-эстрада бөлүмүн артистери солун оюну көргүсөн. Ак-туружулар артисттерин оюну улуу-биле сонугурап, өөрүп четтиргенин димитиг адим чашаашкынары-биле илереткен.

К. КОМБУ.

Шыдыраа

Карповтун ийи тиилелгези

Бүгү-эпелдиги шыдыраа чемпиондыга (үстүкү лигага) октябрь 9-та соңгаралат оюннары уламчыланын түнелдиге Карпов ужурашканы Корной биле Белизский- ни ийилдирин тилөөс. Кузынин Тукмаковту тилөөс. Аверст биле Григорянын ужурашканын хайым бол- ган.

Ол ышкан Полатевский—Талдыг болган Савон—Тай- мановтун эрттириккен ужурашкынары ойнаан. Алаа Полатевский Талдыг уткан. Савон биле Тайманов олар хайымашкан.

(СЭТА-нын корр.).

Телевидение

ОКТАБРЬ 11-ДЕ

МОСКВАДАН

15.15—«Миллионеры» Ленинград университетин «Партия- нын XXIV съездинин шиптирлерин күсөдир таланы- биле СЭКП-ин дегелге ажал-чорудугуна». (Телекөрүктү- дерин айтырларынга харымал). 15.45—Өнүгү телекөр- гүзүт. Тел телевидение болган Бүгү-эпелдиги радиоуун орус чоруну коңертти. 18.30—«Эркен чыдарын кинола- ры». «Ресторан кижизн». Уран-чөпө филм.

КЫЗЫЛДАН

17.30—Мультифильм. 18.00—Телемелдер. 18.15—«Техни- кти информацияны медөччө». Дамчыдыга. 18.20—Кыска метратыг филм. 18.30—«Көлдө амдырал». Дамчыдыга. 19.00—Телемелдер. 19.40—Чаралдар, реклама.

МОСКВАДАН

19.20—«Енисейге ужурашкылар». «Красноярск крайга совет литературин хүшөрүн дугайында». 19.55—«Орук- тар белдирин кижилер». Хой серияны уран-чөпө теле- фильмин баштайгы көргүзүү (9СР). 2-ти серия. 20.55— «Эртен—көлдө ажал-агыла». «Алтайнын таразы», 21.25—Өнүгү телекөрүзүт. «Силерин бодолуулар». 22.40—«Болуп болугаа дег, болбаа-даа дег». 23.00—23.30—«Уе». Инфор- мацияны программа.

ЧЫЛГЫЧЫНЫҢ ОГЛУ

Эртеннн Бай-Хөл—«Чаа орук» кохозуунун шэр ма- лыны, чылгычынын болган тевезинин чайлаа, күзөө. Ша- ла күкөсөр маңаа алдарыны сапы улам көзүдөр. Ында бо хүшөрде республиканын су- рагынч малчыларынын би- рөөн, хоочун чылгычы Бад- хөо Савон-Мидонич Ында- лайта баштаган кезек мал- чынар күзүн турар.

Тостин чиргизинен чыдар хоуларынын бөлүгү ээси, Бай-Датнн хүндүтүт наия- ларын бирөөн Бадхөо Ындаалайга бо чыл ийн улуг болушкун-биле, демдөгелти- нип турар. Ол малчынар Наалдымга кыркын, Кы- зылга чедип кээр, алаа Тыва АССР-нин алдарлыг мал- чыны деп хүндүтүт атты ты- ыскаан, а чоокта чаа Октя- брь революциянын ордени- биле ол шипаткан. Ол бүгү наалдымга, а сөөгү чээр- би чылды чылгы өстүринеге баралаткан телептиг кижн- ни күш-ажылыга беким үнелел болганын колхозуну топу билди, алаа өөрүч, мал- чыга байыр чөдирер даш оон ак өөнгө бо-ла чыгып келер.

Чылгычга ажал-херек үнүн ужуражыр даш Бай- Хөлге хан көрөвиске тапты- ла кыгал хүннел тур. Хөл кыдымга хей чылгыны узун урук туткан кижн кездер оларге үндүрүрүр чор. Алаа чөдө бээривисе малчынын

оолдарынын бирөөн Сергей болду. Бадхөо Савон-Мидо- нич Нарын, Качык ынаар чайлаан черинден каш дөгөт айт сурун орап деп ол чугаа- лады.

Ум чыл бурнгаар сөккя классы доккап, Сергей ача- ыны дузалажы берген.

— Акым Кына-биле чугаа- лапкан, ачавыстың акылын салган уламчыларын шипти- рилээн улус бис. Акым хой кузун ал, шыраак-ла ажил-

даан болдурер ала? — деп, Сергейден айттырк.

— Колхозууска улуг орул- ганы берип турган чыла мах- дыг өстүрер дош атам, атам үжөөлө шипан-ла кысмак- кий ажалдымыс. Чоу хой- дыг чүг хураган алары бер- гөчө, ыччала-лаа чылгы мал- дыг чаш төлүп бурнуу-биле камгалан алары оон-даа бер- ге. Хойку кижн ичкестик чорун турла, чылгыч кижн тевер-шанактыг, оон кырына чаш кузун шуглаар чагыла- рын, алгы-кешти салышкан чоругу боор чүве. Эмдик бер- лер кузуннаар дей бергенде дыка-ла берге. Бөгүн, даарта кузуннаар бөлөрн аалга ка- жаалап алыр, а эскертимей барган, оларга кузуннаа- каннарынч чаш төлүп ша- нактап эскертеш өгө кур- галыр, эмистиктер, невин эмеринге өөредир. Бистин ажалымысты алаа чуга- алаан билш азыр берге. каш-кап аларын дугуу-даа кады турган, бистин бер- гелеривист болган өөрүчү- вүстү үлөжип турган чүгө ыччал билш ап болур. Атам- ын аларыг малтын деп айт- алган, чаматын дээди шип- тили-биле шиптиркен дөргө. Бай-Датнн бүгү малчыны- рын, бистин малтын өр-бу- левистин шаланы болур деп билш турар улус бис. Партия болган чазак бистин күш- ажалымысты ынаар үнелел, дөткөп турла, ам-даа эки ажалдаар, нонга бараан болу-

рун болуп чоругу бис—деп, комсомолчу чылгыч Сергей Ындаалай чугаалаан.

Чылгычтын олгу ам уда- ыс Совет Армиянын хүрээ- лөгө алаа эрттирер-биле алашкан. Бай-Датнн чоңу колхозуун оон сөс харлыг оолдара-биле кады Сергейин бааа үдөш, шериг алаа-хү- лалезин чедашкынга эртти- рөп аап келтирп күзөп ту- ралар.

— А ийн чыл болган шери- ден халажып келер бол- гай оон. Ынчан чылгыч ажалынны уламчыларыны шиптирлөп алганы ол бө? — деп, Сергейден айттырарга ол саат-даа чок мыччаар та- рылалы.

— Бо айтырыг мырынай үзө шиптирелтигес. Мен шеригден халажып келеримге атам, атам пөсөйжө үнөр. Оларын турттар бажыны- даа бар, кайн хире некия аларын колхоз баштаар чери тодараткы каан. Мал ажал- ыпта ажалдаары бистин Бай-Датнн комсомолчулары- нын ылдыкты хүлээлген. Анык малчылар бистерин колхоз баштаар чери, партия организацияны бурнуу-биле дөткөп турар. Мал ажалын- нын дугайында чоокта СЭКП Тыва обкомунун Х пленуунун Сергей ажалын ажал- харон паш илчар уламчы- лар турар болган моон сол- гар-даа уламчыларына бы- жыг бугураалды.

А. ЧАРАШ-ОЛ.

ЧУРУКТА: комсомолчу чылгыч Сергей Ындаалай. Фотозу апаруу.

Шеригжизидилге башкыларынын семинары

1972-73 өөредилге чылы- дан эгелеп, бистин республи- канын ортумак өөредилге чер- леринин база ортумак шко- лаларын программазына шер- иг белекеленин аге өөредил- генин апарган. Бо алын баштайгы беш хонуктарына шеригжизидилге башкыларынын семинары Кызылга болуп эр- кен. Оон кижикчилери ки- чааларын эрттиринеге эрге- жок чутула өөредилге-мети- диктиг чүддери билш ал- ганнар.

Семинары эрттиринеге республиканын шериг комис- сарларынын, Чырдыкышын министрствозунун, башкалар министрлер интитутун, хамааты камгалалынын өөре- дилге курстарынын штавы- нын төзөлөрн кыркын. Се- минарын кыркычтарын №11 школанын, школа-и- терпаттын болган №3 про- фессионал-техниктиг учили- щенин шеригжизидилге кичээ- леринге олугушканнар. Оон алааа боолта өөредилгедер- и база болугулаан.

С. СИЗЕНЕВ.

Мергелдейге чагаалар

Культура бажыны каян ажилдаарыл?

Тураынн Культура бажыны- нын аксында улуг кара шоо- ча кезең-даа, хүндү-даа ажитымыз турун-ла турар. Алаа аныктар ойнап-өгөлө- вөстөш, язым-бүрү бөлүмүн ажилдаастаан. Районунн культура бажынын агит- культбригады компет бө- лөткөөр чер тыпастаан.

Чылдааны чүдө деп бо- лаар силер? Культура ба- жыны септелге. Ыччала- та септелге септелген ая- ги. Культура бажынын септелгенин Тураынн ту- тут-септелге чүдөгү көрөз аугаар ийн 20-ле, эгелдеш, июль 15-те дозар ужу- ругу турган. Чылдыраа- чылдыраа, чүгө сентябрь 14-тен эгелдеш. Ыччалап ча- лап экелген монжиктер, электрпктер орта ажилдавас, еске организацияда чоруй баары чанчыл бооп бар чы- лар. Чилээлээр, октябрь 3—4-те монжиктер иш ажил-агын теринге, элек- трпктер база еске органи- зацияга ажиллап турган. Ол узе Культура бажынын септелгени шипчөөн.

Черле ынаш каян доо- стур биллинес. А уе маанп турбас. Соок, долат кел чы-

лар. Культура бажынын директору М. Оюнун болган райкуускомунн культура кил- динин эргелекчи А. Пет- рованын чугаазы-биле алыр болза, септелге ноябрьга че- дир доостур чөгөнгин. Чүд дөргө, тузуг-септелге чүдөгү- нүн начальниги И. Н. Се- менов Культура бажынын септелгенин кичээлгей сал- байн, сөзүнгө эа болбайн ту- рар. Кызылга Тыва тузуг-сеп- телге презинин кол инженерин эл Кузнецов септелге хе- ректиг материаллар болган ажилчылар-биле дарый хан- дыларын райкуускомга аза- лаан хирезинде, сөзүн күү- сөткөн. А кылар ажиллар ам-даа эндирки. Одала сис- темасын хынап, ажиллаа кыркын, электри четкини чаартыры, чугайлары даш чүвү чок дээр.

Топ оалга системазы чүг- ле Культура бажынын эвес, чанчыл библиотеказы база чылгаар ужурауу. А библио- текага кире бөргө, соок.

Библиотека каян чылы- рыл, Культура бажынын аксында шооча каян ажит- тынарыл?

М. СААЯ.

«АСКАН» АРТИСТЕР

— Дүмбей эжимге аза бер- гөндөр—деп, бир-ле кия- нч чугаалай кааштарга, шип көр дөш чылган улус чир- шон дүшкен.

«Тыва кобалы» комбинат- ын сууру — Хову-Аксыйга республиканын хөгжүм-ши театрынын бөлүк артистери орус драматург А. Остров- скийн «Дүмбей эжим» деп шипин сентябрь 30-де, кешээ 7 шак 30 минутала үндүрер деп чарлап тарай берген. Металлургияннн Култура ордуу көрүктүдөрүн, сорун- даалыг чүве дег, тыргып, ча- лап турган. Ылчан сонугула- лар-даа болган, черле эки хун чүве.

Ыччала-даа шип болбаан.

Дамчыр чугаалаан дынаар- га, чүгө 27 билет саттыпкан, сан-хоо планы бузалан кал- ган дээр болган. Бистер, эр- ги суурлан келген 17—18 хире кижн, автоустан дүшкөн баарымыза, шип бөгүн бол- бас деп, саткан билеттерин ашпанын эгилди берген бол- гат.

Чамдык кижилерге акша- ны төдөп бербош. «Дарта бо-ла билеттер-биле көр си- лер» дээп, а ыччаарга ок- тябрь 1-де шип болбаан. Чыл- дааганы биллинес.

Дорту-биле чугаалаарга, Хову-Аксыйн чоңуна «Дүм- бей эжим» баралаттаан.

Театрнын директорына мындыг санал бар. Хову-Ак- сыйга келерин бир ай, бу-

рунгаар диктант, бисте- терин эркежик саздытар ар- гааан тавары чутула. Бо хө- рекке бистер дуза кадыл бол- гай бис. Хову-Аксыйн 8 чыл школанын профессор мектеминде култура-масса- лыг сектор, суурларда хө- рөжөөнөр чөвүлөш, башкы- лар коллективтери билеттер- ын салып, таралырга дуза- дайыр бис.

Артистер бо частыргыла- рын кататтавазын дөш, мо- ну бижидим. Дараазында оларын Хову-Аксыйн эми- неринге аспайып, чедип кө- ринге идеялар турар бис.

О. КОРОДА.

Агаар

Кызылга бөгүн бүргөп, азыл турар хун болур, тазы болган тар тапбас.

Агаарнын температурасы 1—3 градус чылгы болур.

Чөөн-Хемчик районун Хайыракан сөө чыл шко- ланын Алексей Эгер-оло- вич Оорактын доорканы- нын дугайында №8 04773 хөрөчиделдиги чы- кенин барымдаалааш, ону күш чок деп санаар.

ТЕАТР ЧАЛАП ТУР

ОКТАБРЬ 12, 13, 14 ХУННЕРИНДЕ ХӨГЖҮМ-ШИ ТЕАТРЫНГА С. САРЫГ-ООЛДУН

«ХУННУҢ ЫРААЖЫЛАРЫ»

деп шининин баштайгы көргүзүү- биле театр сезонунун ажалдыш- кыны болур.

Шинин эгелдеш—19 шак 30 минутада. Касса эртеннин 10 шактан эгелеп ажилдаар. Шини көөрү-биле коллективтиг чагылар- ны хүлээп ап турар.

ТЕАТРНЫН ДИРЕКЦИЯЗЫ.